

**«...ПІТИ НА ЗУСТРІЧ ВСІМ ПОКАЛІЧЕНИМ
ВПЛИВОМ ЧУЖОЇ КУЛЬТУРИ ТА ПОМОГТИ ЇМ
ЗАСВОЇТИ АКОРДИ РІДНОЇ МОВИ»:
НАКАЗИ ГРУПИ ІНТЕРНОВАНИХ ВІЙСЬК УНР
ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ ПОВСЯКДЕННЯ
ВОЯКІВ-УКРАЇНЦІВ У ТАБОРІ ЛАНЦУТ (ПОЛЬЩА),
СІЧЕНЬ – ТРАВЕНЬ 1921 р.***

У статті розкрито джерельне значення наказів начальників групи інтернованих Військ УНР у таборі Ланцут (Польща), в яких знайшли свою регламентацію практично всі прояви внутрішньотаборового життя інтернованих вояків-українців. Також накази виконували карно-дисциплінарну функцію, підтримуючи на належному рівні дисципліну серед таборян та їх військову організацію в умовах інтернування.

Ключові слова: табір, наказ, інтерновані, штаб, група військ, Ланцут, Польща.

Обставини перебування полонених та інтернованих вояків-українців у таборі Ланцут вже перебували у полі зору як українських¹, так і польських² дослідників. Виходом цим публікацій було закладено підвалини для подальшого наукового опрацювання історії функціонування цього табору, а також ознайомлення широкого загалу істориків з історією цього табору. У другій половині 1990-х рр. проблема інтернування армії УНР в таборах Польщі стала предметом наукових зацікавлень й М. Павленка, сумарний результат досліджень якого реалізувався в його авторській монографії. Але попри доволі репрезентативний обсяг залучених автором архівних джерел його аналіз ситуації в таборі Ланцут є доволі хаотичним, не даючи цілісного уявлення про таборове повсякдення інтернованого там українського вояцтва³.

Останнім часом ця тематика знову потрапила до кола наукових зацікавлень дослідників⁴, але вочевидь усього цього є недостатньо для відтворення цілісної історії функціонування табору Ланцут, бо значна кількість сюжетів (умови перебування українського вояцтва в таборі, зусилля штабів інтернованих частин з унормування життя та побуту таборян, ставлення коменданта табору до інтернованих вояків-українців та його стосунки з старшими військовими начальниками Армії УНР та ін.), ще не знайшли належного висвітлення та досі чекають на свого дослідника. Завданням статті є введення до наукового обігу документів ЦДАВО України (і зокрема – наказів начальників групи інтернованих Військ УНР у Ланцуті), в якому зберігається найбільший комплекс матеріалів з історії цього табору.

* * *

У кінці листопада – на початку грудня 1920 р. у таборі Ланцут починається зосередження кількох частин та з'єднань інтернованої армії УНР (Окремого корпусу кордонної охорони (ОККО), Кам'янецької пішої юнацької школи (КПЮШ), 1-ої Кулеметної та 5-ої Херсонської стрілецької дивізії та деяких інших підрозділів). У середині грудня ц.р. в таборі було створено штаб групи інтернованих Військ УНР у Ланцуті, а один зі старших військових начальників – командувач ОККО генерал-хорунжий О. Пилькевич – наказом військового міністра уряду УНР «обняв команду над українським військом в Ланцуті», призначивши своїм заступником начальника КПЮШ генерала М.Шаповала (наказ № 1 начальника групи інтернованих Військ УНР в Ланцуті від 15 грудня 1920 р.), а також регламентувавши розпорядок внутрішньотаборового життя старшин та козаків, роботу їдальні⁵.

* Дану статтю було підготовлено завдяки сприянню Студіуму Східної Європи (Studium Europu Wschodniej) Варшавського університету, за ініціативи якого 2014 р. була започаткована щорічна Нагорода імені Івана Виговського (під почесним патронатом Президента Польщі), що вручається рішенням її Капітули з числа делегатів від 25 університетів та вищих шкіл Польщі – авт.

На початку інтернування конче необхідним було вжити всіх заходів для зміцнення дисципліни, бо внаслідок нещодавніх військових невдач та складних умов таборового існування моральний стан деякого з інтернованих був надзвичайно пригноблений. З метою зміцнення дисципліни серед українського вояцтва у таборі Ланцут генерал О. Пилькевич почав призначати «пляц-ад'ютантів», яким було надано право перевіряти перепустки та «заарештовувати всякого військового, котрий буде нечемно себе поводити на вулиці»⁶. Цій же меті слугувало й створення комендатурою гауптвахти (блок «А» табору), яка мала три окремі приміщення для утримання окремо старшин та козаків⁷.

Черговим наказом групі військ ч.30 від 22 січня 1921 р. (§ 1) О. Пилькевич звертав увагу на факти відмови окремих старшин від виконання наказів своїх начальників на тій підставі, що вони є інтернованими. У цьому зв'язку начальник групи нагадував, що згідно до інструкції ч. 51324 про засади інтернування в Польщі – «всі військові інтерновані як і раніш залишаються в повній підлеглості своїм начальникам і повинні безумовно виконувати їх розпорядження». У випадку непокори він пропонував щодо таких – «доносити по команді для накладання на винних самих суворих кар»⁸.

Зовсім ганебним було й те, що траплялись випадки, «коли де які старшини з'являлись в місті в нетверезому стані, викликаючи своїм виглядом і поведінкою справедливі нарікання козаків і глузування з боку місцевого населення». На думку начальника групи, це було абсолютно не припустиме, бо «в той час, коли багато старшин і козаків тягнуть напівголодне існування, окремі особи пиячать, накидаючи тим самим на всю нашу армію пляму неробства і розпусти». О. Пилькевич наказував повідомляти про таких до штабу групи, який у свою чергу вживатиме щодо них «самих крайніх кар аж до висилки до чужих частин в другий табір» (§ 2)⁹. Також начальник групи нагадував у своєму наказі про обов'язковість носіння в таборі військових відзнак, віддання військової пошани, дотримання форми одягу (застебнута на всі ґудзики шинель, наявність ремня і т. д.).

Штаб групи вжив заходів й для забезпечення чистоти на території табору – з метою поліпшення в ньому побутової та санітарної ситуації 23 січня 1921 р. була сформована окрема робітничка команда з числа козаків, завданням якої стало виконання різних робіт, у т. ч. й підтримання порядку. Це було тим більш актуальним, що частина інтернованих вояків-українців вважала можливим оминати туалети (через їх антисанітарію та неприбраність), ходячи «до вітру» навколо бараків. Непоодинокими були випадки, коли дехто з козаків відмовлявся стригти волосся перед відвідуванням лазні, вважаючи це «екзекуцією», що спонукало начальника групи своїм наказом окремо застерегти таких про обов'язковість стрижки задля «потреб гігієни та дезінфекції»¹⁰.

Слід відзначити, що проведення санітарно-гігієнічних процедур (миття в лазні, прання та дезінфекція одягу) було для інтернованих досить обтяжливим, відтак не дивно, що дехто з них волів не наражати себе на зайвий дискомфорт. Але після того як у міському шпиталі 24 лютого 1921 р. через захворювання на череневий тиф помер козак Теофіл Шепітко¹¹, випадки відмов від миття значно порідшали, а всім без винятку табор'янам мало бути зроблене протитифозне щеплення. В цей час у розпорядження головного лікаря табору були відряджені всі лікарські помічники та фельдшери (з числа вояків-українців) для організації ефективної медичної допомоги¹². Крім того, всю можливу медичну допомогу табор'янам весь час надавали лікарі 5-ої Херсонської дивізії – Конашевич і Федоренко, а також санітарний шеф табору доктор Фейгель¹³.

Зрозуміло, що під впливом таких несприятливих умов дехто з табор'ян міг впасти у відчай, причому особливо вразливими у цій ситуації залишались жінки і діти. Але завжди – в будь-якій ситуації у Ланцуті (як і в інших таборах) існувало ядро відданих ідеї української державності людей, які воліли витримати будь-які випробування, але не піддатись відчаєві та деморалізації. Саме їх заходами у кінці лютого 1921 р. у таборі почали виникати гуртки «захисту рідної мови», при чому цей процес був підтриманий командуванням групи інтернованих – у своєму наказі (ч.49 від 28 лютого 1921 р.) О. Пилькевич так визначив їх найголовніше завдання: «Борючись з набродним в нашу мову сміттям, ці гуртки мають за свій обов'язок піти на зустріч всім покаліченим впливом чужої культури та допомогти їм засвоїти акорди рідної мови». Він також закликав всіх, «в чийх жилах тече кров українська негайно вписатись в гуртки «Захисту рідної мови» та об'єднаним одностайним шляхом змести куряву зі струн душі нашого народу»¹⁴.

З метою поширення сфери використання української мови у таборі була створена «Спілка захисту рідної мови» (березень 1921 р.), до складу якої зголосилось близько 250 вояків, у переважній більшості з числа козацтва. Також до неї увійшли члени таборової культурно-просвітницької комісії та «Союзу українок»¹⁵. Заснування Спілки було тим більш важливим, що дехто з

відряджених у цей час для відвідування курсів українознавства старшин 5-ої Херсонської стрілецької дивізії був цим «страшенно обурений», намагаючись «з пеною на устах[...] доказать, що не имеют права насиловать» і що «нет надобности сейчас учиться этой мовѣ»¹⁶.

Деморалізація частини старшинського корпусу армії УНР виявлялась не тільки у спробах декого із старшин відмовитись від відвідування курсів українознавства. Найнебезпечнішим було те, що й корпоративна єдність старшинського корпусу також була на досить низькому рівні, що засвідчили події навколо літературної вечірки, організованої 9 лютого 1921 р. заходами «Союзу українок» поза табором – в «Піддомініканському будинкові», де проживали сімейні старшини. Саме в часі її проведення двоє старшин куреня жандармерії – поручники Полянський і Лоханський – з'явилися у приміщенні, де зібрались учасники цієї імпрези, аби «об'ясніться» з поручником Верещакою-Солов'єм (штаб тилу Дієвої армії). Причиною їх неперборного бажання з'ясувати стосунки з останнім саме під час вечірки було те, що той нібито «в своїх творах[...] порушив гідність окремих старшин жандармерії»¹⁷.

І хоча через втручання інших старшин до бійки з жандармами не дійшло, вечірку було зірвано «в грубий, виломовий і ганебний спосіб». Більше того – спроби присутнього тут генерал-хорунжого О. Пилькевича навести порядок були паралізовані діями інших старшин цього підрозділу. Фактично мало місце невиконання наказів начальника групи інтернованих, коли спочатку хорунжий Поготовко відмовився залишити на вимогу генерала це зібрання, а поручник Єрмолін і сотник Скворцов не виконали його наказ взяти під арешт винуватців цього скандалу (поручників Полянського і Лоханського). Лише після призначення О. Пилькевичем інших старшин останніх було арештовано. Але на захист арештованих жандармів виступив їх колега сотник Микола Горонович, який намагався перешкодити їх арешту та чинив психологічний тиск на тих старшин, які все ж таки виконали наказ генерала¹⁸.

Поручник Єрмолін, якого теж було взято під арешт хорунжим Таранівським, «в ганебний спосіб почав тікати» від останнього, після чого заховався у своєму помешканні та почав загрожувати йому зброєю, категорично відмовляючись йти на гауптвахту¹⁹. Ця історія мала своє продовження, бо т. в. о. командира куреня жандармерії сотник Смірніцький не виконав наказ О. Пилькевича та відмовився відправити поручників Полянського і Лоханського гауптвахту, за що був усунений із займаної посади наказом начальника групи інтернованих Військ УНР (замість нього був призначений сотник Михайло Поготовко). У цей час в «пошуках правди» сотники М. Поготовко і М. Горонович встигли з'їздити до Тарнова, не отримавши при цьому дозволу на відрядження від начальника групи інтернованих²⁰.

На жаль не можна встановити достеменно, чи відбули згадувані старшини визначені їм генералом О. Пилькевичем терміни арешту (поручники Полянський і Лоханський – 10 діб арешту, поручник Єрмолін – 25 діб). Хоча за наказом начальника групи й було проведено розслідування щодо всіх учасників цього епізоду, і 25 лютого всіх їх (сотників Гороновича і Скворцова, поручників Лоханського і Єрмоліна, хорунжого Поготовку) мав взяти під арешт плац-ад'ютант сотник Глушко, проте з невідомих причин останній не зробив цього²¹.

Дещо порушуючи хронологію викладу подій – слід відзначити, що наказ О. Пилькевича про арешт згаданих старшин не виконувався ще впродовж двох тижнів, так що останній був змушений 9 березня 1921 р. в черговий раз своїм останнім наказом № 51 доручити проведення арешту всіх винуватців цього скандалу плац-ад'ютанту сотнику Лозицькому. Можливо, що у зв'язку зі зміною начальника групи інтернованих Військ УНР в Ланцуті згаданий наказ О. Пилькевича теж не був виконаний, і всі старшини жандармерії так і залишились непокарані – *авт.*²². На користь цього опосередковано свідчить інформація про затримання 15 березня ц.р. польським патрулем у місті Ланцут – в числі інших вояків армії УНР – хорунжого Поготовки і поручника Лоханського²³.

Поведінка старшин учбового куреня польської жандармерії – як під час вечірки, так і після неї – зайвий раз унаочнила масштаб проблем, які стояли перед командуванням Військ УНР. Злісне невиконання наказів начальника групи інтернованих, генерала армії УНР свідчила про цілковиту безкарність та вкрай низькі морально-ділові кондиції частини українського старшинства. Факти деморалізації частини старшинського корпусу армії УНР в Ланцуті без сумніву були добре відомі й польському «довудству» табору, як і те, що у його середовищі дуже широкого розповсюдження набула картярська гра «в очко»), під час якої програвались значні грошові суми²⁴.

В умовах тимчасової анемії командування групи комендатура намагалась боротись з цим явищем шляхом заборони вільного переходу з блоку до блоку табору – це мало здійснюватись тільки за виданими комендатурою перепустками. Їх могли отримати тільки штабні старшини

та українські коменданти блоків (сотники Павлова і Шкарупи), але знов таки – за особистим дозволом коменданта. В разі потреби перейти з блоку до блоку для інших таборян (для набирання води, отримання продуктів тощо) – це могло відбутись тільки у супроводі польського вартового)²⁵.

До загострення морально-психологічної ситуації в таборі у другій половині лютого 1921 р. причинилось, й зрештою, неумотиване рішення коменданта табору про заборону проживання одруженим старшинам і підстаршинам у місті Ланцут (наказ «довудства» табору № 43 від 22 лютого 1921 р.)²⁶. Це право було збережено тільки для генералів та кількох полковників, які посідали командні посади, решта ж старшин мала разом з родинами повернутись до табору та розміститись в загальних бараках. Очевидно, що таке рішення причинилось до збільшення кількості відвідувань комендатури тими старшинами, які намагались уникнути повернення їх родин до табору. Певно що не бажаючи вислуховувати їх клопотання, комендант табору заборонив відвідування «довудства» для всіх таборян, зробивши виключення тільки для начальника групи інтернованих (останній міг тут з'явитись пунктуально з 11.00 до 13.00). Всі інші справи мали вирішуватись через зв'язкового старшину²⁷.

Врешті-решт такі дії коменданта табору призвели до гострого конфлікту, спонукавши начальника групи інтернованих генерала О. Пилькевича припинити 1 березня 1921 р. «чинність штабу групи... до одержання відповідних директив» від голови Української військово-ліквідаційної комісії генерала В.Зелінського²⁸. у цій ситуації комендант табору продовжував загострювати ситуацію і своїм розпорядженням від 7 березня 1921 р. попередив старших військових начальників вояків-українців про їх відповідальність перед польською владою за такі дії, та відмовився що-небудь змінювати у внутрішньому житті табору. Особливе незадоволення майора С. М. Пешковського викликало рішення генерала О. Пилькевича про розв'язання командування (штабу) групи Військ УНР у Ланцуті – у відповідь на що комендант заявив про майбутнє призначення українських комендантів для інтернованих своїм рішенням²⁹.

Взагалі, ті обмеження для вояків-українців, до яких вдався у січні-лютому 1921 р. комендант табору майор С. М. Пешковський, свідчили про його крайню упередженість та виразну українофобію поза межею здорового глузду, що взагалі-то було рідкістю у середовищі польського офіцерства. Але напевно що «довідця» табору нажаль належав до категорії прикрих винятків – людей низького ґатунку, які вважали своїм «обов'язком» шкодити українцям, максимально ускладнюючи обставини їх існування в таборі. Водночас слід відзначити, що й старші військові начальники (зокрема – генерали О. Пилькевич та М. Шаповал) виявились неготовими до комунікації з комендантом табору, і деякі їх кроки тільки загострювали стосунки між таборовою комендатурою та штабом групи інтернованих.

Зрештою, спільними заходами головної команди Військ УНР та військового міністерства Польщі подальшому загостренню конфлікту вдалось запобігти. Цьому ж слугувало й призначення новим начальником групи інтернованих генерал-хорунжого Н. Никоніва (командувача резервовими і місцевими військами армії УНР). Йому «в спадок» перейшли й ті проблеми, які не могли бути вирішені тижнями через низький рівень дисциплінованості частини інтерновано-го в Ланцуті українського вояцтва.

Вже в одному з перших своїх наказів (№ 56 від 14 березня 1921 р.) генерал Н. Никонів був змушений констатувати, що «район табору страшенно занечищений. Бруд і сміття не скидається у належні місця. В отхожих місцях і навколо них нагаджено». Він апелював до сумління таборян, які мали усвідомити, що в їх «власних інтересах лежить те, щоби табор знаходився у відповідному становищі, бо з початком весни така антисанітарія послужить тільки причиною пошестей, які впадуть на нас же самих. З приводу того всі начальники частин повинні як в силу службового, так і морального долгу прикласти старання аби допомогти в справі приведення табору в належний санітарний стан»³⁰.

Проте у внутрішньотаборовому житті відбувались й позитивні зміни – зокрема, було досягнуто компромісне рішення у питанні виконання внутрішньої служби на території табору – таборян не залучали до охорони зовнішнього дротяного контуру, але вартові команди з числа інтернованих козаків на чолі з підстаршинами (17 осіб) використовувались з кінця березня для виконання вартових функцій в самому таборі (сім вояків вартували таборову гауптвахту, а решта патрулювала територію табору)³¹. До складу добового наряду входили «вартовий по групі» (черговий) з числа булавних старшин та його помічник, «вартовий по кухнях» з числа молодшої старшини, а також «постерунок» на дорогах від табору до міста (8 козаків на чолі з підстаршиною)³².

Загалом кількість добового наряду від інтернованих становила 28 вояків, рішення про призначення яких приймалось українським комендантом табору – полковником Мишаковим. Згода

польського коменданта на встановлення такої посади та її заміщення старшиною-українцем також стала компромісом між польською комендатурою та командуванням групи Військ УНР у Ланцуті. Також комендантом було лібералізований порядок переходу вояків з одного блоку до іншого – від ранку до вечора без жодних обмежень, пізніше – за постійними перепустками, яких видавалась у достатній кількості (60)³³.

У своєму докладі (ч.1036 від 3 квітня 1921 р.) військовому міністру УНР Н.Никонів повідомляв, що йому вдалось встановити нормальні ділові стосунки з «довудцем» табору «в інтересах поліпшення стану інтернованих[...] в матеріальному та моральному відношенні, не порушуючи авторитету українського старшинства та точок інструкції від 2 грудня ч[исло] 15231». Це, зокрема, виявилось в «приведенні до порядку табору в гігієнічно-санітарному відношенню», оптимізації розселення вояцтва у бараках та їх перерозподілу між окремими частинами, переведенні одружених інтернованих (разом з їх родинами) з табору до «Подомініканського будинку» в Ланцуті з поліпшенням умов їх існування, збільшенні кількості перепусток, які видавались таборянам на вільний вихід з табору.

Нормалізації стосунків з польською владою сприяло й те, що Н. Никонів збільшив обсяг повноважень українських «плац-ад'ютантів», однією з функцій яких стало запобігання антидисциплінарним вчинкам старшин поза межами табору (що раніше покладалось на польські патрулі з числа підофіцерів, а ця обставина у свою чергу «була дуже образлива для честі старшинській»). Начальнику групи вдалось й поліпшити організацію харчування, що дало можливість кожному козакові та старшині повністю отримувати належний їм пайок; а також завершити облаштування приміщення таборового театру³⁴.

Але вистачало й проблем – скориставшись теплою погодою окремі вояки часом вдавались до несанкціонованого залишення території табору, не сподіваючись на отримання перепусток. 21 травня польським інспекційним старшиною поручиком Гецом у місті після 21.00 були затримані 32 вояки (старшини та козаки), яких після цього відправили на гауптвахту. Цей випадок спонукав коменданта табору звернути увагу українського командування на те, що за його даними – «старшини і козаки без перепусток пізніше 9 години цілими кучами взявшись за руки, або в п'яному виді ходять по місту і не дають змоги пройти цивільним особам, крім того, на річці Віслоку засновали «Запорізьку Січ» з куренями – там живуть і по кілька днів не повертаються до табору» (з рапорту ч. 237 від 22 травня 1921 р. українського коменданта табору полковника Мишакова начальнику групи)³⁵.

Очевидно зваживши на гострі зауваження польського коменданта про несанкціонований вихід таборян поза межі табору – у червні 1921 р. командування групи щоденно виділяло 30 осіб (старшин та козаків) для виконання нарядів для забезпечення зовнішньої варти навколо Ланцуту (блок «А»). Вся варта підлягала українському коменданту табору, який щоденно робив її розведення. Від інтернованих частин щоденно призначався один старшина для перевірки варти. Варта контролювала вхід і вихід з табору, який мали відбуватись лише за перепустками, з пред'явленням всіх легітимаций та персональних посвідчень. Такий самий порядок був запроваджений і для робітничих команд, які залишали територію табору³⁶.

Але час існування таборі вже добігав кінця, і вже на початку липня 1921 р.³⁷ приймається рішення про його ліквідацію. 15 липня ц.р. (за іншими даними – 12 липня) до табору Стшалково виїхав перший транспорт інтернованих (близько 1000 осіб), при цьому польські скарбові речі були повернені комендатурі, а майно таборових кооперативів та канцелярське приладдя, а також інші належні інтернованим речі – завантажені до вагонів та вивезені на нове місце перебування інтернованих вояків-українців³⁸.

Таким чином – спільними зусиллями штабу групи та комендатури табору – стало можливим зміцнити військові засади внутрішнього життя табору та підтримувати на належному рівні дисципліну серед вояцтва. Важливу регуляторну роль у цьому виконували щоденні накази начальника групи інтернованих Військ УНР (генералів О. Пилькевича і Н. Никоніва), завдяки яким на належному рівні підтримувався моральний дух вояцтва. У згадуваних наказах знайшли своє віддзеркалення та регламентацію практично всі прояви внутрішньотаборового життя інтернованих вояків-українців. Зокрема, накази визначали порядок застосування дисциплінарних покарань щодо тих таборян, які припустились порушень таборового режиму або інших дисциплінарних проступків, регламентували заходи з підтримання чистоти та порядку в таборі, встановлювали порядок розподілення серед таборян гуманітарної допомоги, транслювали положення розпоряджень польського коменданта, які стосувались життя інтернованих та ін.

Завдяки цілому комплексу організаційно-регламентуючих заходів – і насамперед видаванню наказів групі інтернованих у Ланцуті її начальники заклали тривкі основи як у справі під-

тримання дисципліни серед вояцтва, так і для збереження військової організації дислокованих у таборі частин та з'єднань армії УНР. Не в останню чергу завдяки цьому – Державний центр УНР в екзилі міг продовжити свою організаційно-державну працю в Польщі, готуючи ґрунт для загального збройного повстання в Україні проти більшовиків.

¹ Срібняк І. Обеззброєна, але нескорена: Інтернована Армія УНР у таборах Польщі й Румунії (1921–1924 рр.). – Київ-Філядельфія, 1997. – С. 25, 66–67; його ж. Табір полонених та інтернованих вояків-українців у Ланцуті (Польща) у 1919–1921 рр. // Симон Петлюра у контексті українських національно-визвольних змагань. Збірник наук. праць. – Фастів, 1999. – С. 148–162; Карпус З., Срібняк І. Формування з'єднань Армії УНР у Польщі в 1920 рр. // Український історичний журнал. – К., 2000. – № 1. – С. 81–89; Сидоренко Н. Національно-духовне самоствердження. Ч. II: Преса інтернованих українців та цивільної еміграції (Чехія, Польща, Румунія, Єгипет, 1919–1924). – К., 2000. – С. 60–80.

² Szymanek A. Obóz jeńców i internowanych żołnierzy ukraińskich atamana Petlury w Łancucie // Łancut: Studia i szkice z dziejów miasta. – Rzeszów, 1997. – S. 227–235; Karpus Z. Jeńcy i internowani rosyjscy i ukraińscy na terenie Polski w latach 1918–1924. – Toruń, 1997. – 209 s.; Колянчук О. Українська військова еміграція у Польщі (1920–1939). – Львів, 2000. – С. 61–76; Wiszka E. Prasa emigracji ukraińskiej w Polsce 1920–1939. – Toruń, 2001. – 324 s.; Вішка О. Преса української еміграції в Польщі (1920–1939 рр.): Історико-бібліографічне дослідження. – Львів, 2002. – 479 с.

³ Див.: Павленко М. І. Українські військовополонені й інтерновані у таборах Польщі, Чехословаччини та Румунії: ставлення влади і умов перебування (1919–1924 рр.). – К., 1999. – С.90, 101–102, 119, 221.

⁴ Зрайко Б. Культурно-освітнє життя українських військових у таборі Ланцут. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://territoryterror.org.ua/uk/publications/details/?newsid=330>; Срібняк І. Умови перебування та культурно-освітня діяльність інтернованих вояків-українців у таборі Ланцут, Польща (січень-серпень 1921 р.) у світлі архівних документів // Вісник Черкаського університету. – Серія: «Історичні науки». – Черкаси, 2017. – № 3. – С. 63–72.

⁵ Колянчук О. Українська військова еміграція у Польщі (1920–1939). – Львів, 2000. – С. 69–70.

⁶ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф. 2439. – Оп.1. – Спр. 22. – Арк. 8зв.

⁷ ЦДАВО України. – Ф. 2439. – Оп. 1. – Спр. 27. – Арк. 2а – 2б, 21.

⁸ Там само. – Спр. 22. – Арк. 13.

⁹ Там само. – Арк. 13–13зв.

¹⁰ Там само. – Арк. 9зв.

¹¹ Там само. – Арк. 41 (з наказу групі інтернованих Військ УНР в Ланцуті № 48 від 26 лютого 1921 р., підписаного генерал-хорунжим О. Пилькевичем).

¹² Там само. – Арк. 43зв. (з наказу ч.49 від 28 лютого 1921 р. начальника групи інтернованих Військ УНР у Ланцуті генерал-хорунжого О. Пилькевича).

¹³ Там само. – Арк. 37зв. (з наказу групі інтернованих Військ УНР в Ланцуті № 46 від 20 лютого 1921 р., підписаного генерал-хорунжим О. Пилькевичем).

¹⁴ ЦДАВО України. – Ф. 2439. – Оп.1. – Спр. 22. – Арк. 42зв. (з наказу ч. 49 від 28 лютого 1921 р. начальника групи інтернованих Військ УНР у Ланцуті генерал-хорунжого О. Пилькевича).

¹⁵ Наша Зоря. – Ланцут, 1921. – Березень. – Ч. 5 (посторінкова пагінація відсутня – авт.).

¹⁶ Життя табору в Ланцуті: 5 Херсонська дивізія // Промінь. – Ланцут, 1921. – 13 травня. – Ч.1. – С. 35.

¹⁷ ЦДАВО України. – Ф. 2439. – Оп. 1. – Спр. 22. – Арк. 36 (наказ № 46 від 20 лютого 1921 р. начальника групи інтернованих Військ УНР в Ланцуті).

¹⁸ Там само. – Арк. 36–36зв.

¹⁹ Там само. – Арк. 48.

²⁰ Там само. – Арк. 36зв.

²¹ Там само. – Арк. 48.

²² Там само. – Арк. 48–48зв.

²³ Там само. – Арк. 57 (з наказу № 57 від 15 березня 1921 р. начальника групи інтернованих Військ УНР у Ланцуті генерал-хорунжого Н. Никоніва).

²⁴ Наша Зоря. – Ланцут, 1921. – 24 січня. – Ч. 3. – С.2.

- ²⁵ ЦДАВО України. – Ф. 2439. – Оп. 1. – Спр. 22. – Арк. 41зв. Витяг з розпорядження коменданта табору, уміщений в наказі (№ 48 від 26 лютого 1921 р.) начальника групи інтернованих Військ УНР в Ланцуті.
- ²⁶ Там само. – Арк. 41. Витяг з розпорядження коменданта табору, уміщений в наказі (№ 48 від 26 лютого 1921 р.) начальника групи інтернованих Військ УНР в Ланцуті.
- ²⁷ Там само. – Арк. 41зв. (Витяг з розпорядження коменданта табору, уміщений в наказі (№ 48 від 26 лютого 1921 р.) начальника групи інтернованих Військ УНР в Ланцуті.
- ²⁸ Там само. – Арк. 44зв. (з наказу ч. 50 від 1 березня 1921 р. начальника групи інтернованих Військ УНР у Ланцуті).
- ²⁹ Там само. – Ф. 3884. – Оп. 1. – Спр. 4а. – Арк. 20.
- ³⁰ Там само. – Ф. 2439. – Оп. 1. – Спр. 22. – Арк. 55зв.
- ³¹ Там само. – Спр. 24. – Арк. 29.
- ³² Там само. – Спр. 22. – Арк. 86.
- ³³ Там само. – Арк. 85зв.
- ³⁴ Там само. – Спр. 27. – Арк. 226–226зв.
- ³⁵ Там само. – Спр. 24. – Арк. 215.
- ³⁶ Там само. – Спр. 27. – Арк. 597.
- ³⁷ Колянчук О. Українська військова еміграція у Польщі (1920–1939). – Львів, 2000. – С. 74.
- ³⁸ ЦДАВО України. – Ф. 2439. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 31.

В статье раскрыто источниковедческое значение приказов начальников группы интернированных Войск УНР в лагере Ланцут (Польша) в январе – мае 1921 г., которыми были регламентированы практически все проявления внутрिलाгерной жизни воинов-украинцев. Также приказы выполняли дисциплинарную функцию, поддерживая на надлежащей высоте дисциплину среди интернированных и их военную организацию в лагерных условиях.

Ключевые слова: лагерь, приказ, интернированные, штаб, группа войск, Ланцут, Польша.

The article reveals the source value of the orders of the commanders of the interned troops of the UNR in the camp Lancut (Poland) in January – May 1921, in which they found their regulation practically all the manifestations of the internal taboo life of the interned Ukrainian soldiers. The orders also served as a carnet-disciplinary function, maintaining discipline at the appropriate level among the camps and their military organization under conditions of internment.

Keywords: camp, order, interned, headquarters, group of troops, Lancut, Poland.